TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

TENKin tekoälysuosituksen soveltaminen AMKeissa

20.10.2026 | AMKien tekoälywebinaari

Petra Falin, johtava erityisasiantuntija, TENK

Sisältö

- Kesäkuussa julkaistut TENKin kaksi uutta tutkimuseettistä suositusta:
  - LYTE-suositus ja tekoälysuositus
  - Miten suositukset sijoittuvat osaksi TENKin tutkimuseettisen ohjeiston kokonaisuutta
- Mitä ammattikorkeakoulujen on hyvä ottaa huomioon koskien erityisesti TENKin tekoälysuositusta?

Kaksi uutta kansallista suositusta

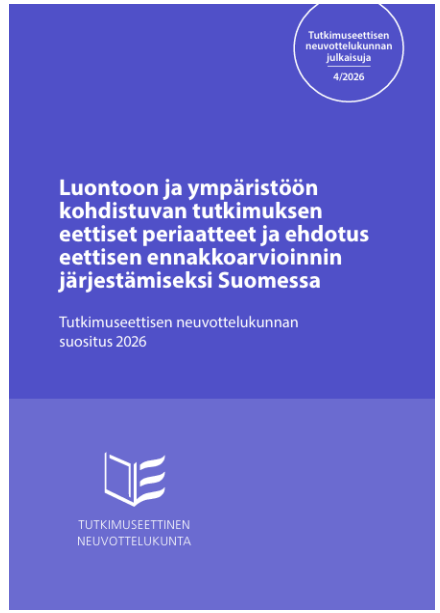
Tekoäly tutkimuksessa

- Tarjoaa tutkijoille, tutkimusorganisaatioille ja eettisille toimikunnille välineitä tekoälyn käyttöön liittyvien eettisten kysymysten ja riskien arviointiin
- Sisältää suosituksia mm. tekoälyn käytön läpinäkyvyyteen, raportointiin, aineistonhallintaan, tutkimuksen arviointiin ja eettiseen ennakkoarviointiin liittyen
- Sovelletaan rinnakkain HTK-ohjeen ja IEEA-ohjeen kanssa sekä niitä täydentäen

LYTE-suositus

- Tukee luontoon ja ympäristöön liittyvien eettisten kysymysten tunnistamista ja jäsentämistä tutkimuksessa
- Sovelletaan kaikkeen tutkimustoimintaan, joka kohdistuu luontoon tai ympäristöön ja johon sisältyvillä toimilla on suoria tai välillisiä vaikutuksia luontoon tai ympäristöön
- Sisältää ehdotuksen eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi luontoon ja ympäristöön kohdistuvassa tutkimuksessa

Osa suomalaista tutkimusetiikan yhteissääntelyä

TENK laatii tutkimuseettisiä ohjeita ja suosituksia yhteistyössä tiede- ja tutkimusyhteisön kanssa

- **Ohjeet:**
  - **Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa (HTK 2023)**
  - **Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa (IEEA 2019)**
  - Organisaatiot sitoutuvat vapaaehtoisesti, velvoittavia
  - Noudatetaan kaikessa tieteellisessä ja TKI-toiminnassa
  - Ohjeisiin liittyvät ongelmat voidaan tutkia HTK-prosessissa ja päätöksistä voi pyytää TENKiltä lausuntoa
- **Suositukset:**
  - Täydentävät ohjeita, ei velvoittavaa sitoutumista

TENKin tekoälysuositus osana AMKien tutkimuseettisten ohjeiden kokonaisuutta

- Tekoälysuositusta sovelletaan **rinnakkain TENKin HTK-ohjeen ja IEEA-ohjeen kanssa sekä niitä täydentäen**. Lisäksi mm. Arene ja ammattikorkeakoulut ohjeistavat tarkemmin AMKien henkilöstöä ja opiskelijoita tekoälyn käyttöön ja kehittämiseen liittyen.
- TENKin tekoälysuositus tuo täsmennyksiä siihen, miten ammattikorkeakoulujen tulisi ohjata TKI-toimintaansa. Täsmennykset liittyvät siihen, mitä jo olemassa olevat tutkimuseettiset periaatteet HTK- ja IEEA-ohjeissa tarkoittavat tekoälyä käytettäessä, tutkittaessa ja kehitettäessä.

Mahdollisia yhteensovittamisen ja päivittämisen tarpeita

Tutkimuseettinen pohdinta läpäisee kaiken toiminnan

- Ei riitä, että AMKit ohjeistavat opiskelijoita ja henkilöstöä tekoälytyökalujen käyttöön yleisesti
- Tekoälyn käyttöön ja kehittämiseen liittyvä tutkimuseettinen pohdinta ulottuu myös hankkeiden suunnitteluun, johtamiseen, aineistonhallintaan, julkaisemiseen, arviointiin ja yhteistyökäytäntöihin
- Tekoälysuositus täsmentää myös sisäisiä vastuita: vastuut eivät ole uusia, mutta tekoälysuositus tekee näkyväksi mitä nämä tarkoittavat tekoälyn käytön ja kehittämisen yhteydessä

Pitääkö käytöstä raportoida ja miksi?

- Arenen liikennevalomallissa vihreä vaihtoehto sallii tekoälyn käytön ilman, että siitä tarvitsee kertoa > < TENKin tekoälysuosituksen mukaan merkittävästä käytöstä kuitenkin ilmoitetaan.
- Esim. opinnäytetyön ohjeissa olisi hyvä erottaa käytön **sallittavuus** ja **tutkimuseettinen velvollisuus ilmoittamiseen.** Merkittävää käyttöä ei voi jättää raportoimatta vain siksi, että se on sallittua.

Mihin viitataan?

Myös lähdeviittauksia koskevia ohjeita voi olla tarpeen täsmentää:

- Arenen suosituksissa mainitaan, että opiskelijan tulee viitata tekoälyyn tarvittaessa lähteenä. TENKin tekoälysuosituksessa ohjataan tarkistamaan alkuperäislähteet ja viittaamaan niihin.
- Toisaalta tekoälymallit ja niiden tuotokset voivat olla myös itse tutkimusaineistoa tai tuloksia, jolloin niihin viitataan siinä ominaisuudessa.

Menetelmällisen osaamisen tarve

- TENKin tekoälysuositus korostaa kriittisyyttä ja tutkijan vastuuta: tutkijan tulee kyetä arvioimaan soveltuuko tekoäly kyseiseen tutkimustehtävään ja asetelmaan.
  - Yleisen tekoälylukutaidon rinnalla tarvitaan tutkimusmenetelmiin liittyvää osaamista. Esimerkiksi aineiston luokittelu, analyysin tuottaminen tai tulosten tulkinta eivät muutu asianmukaisiksi vain sillä perusteella, että käytetty työkalu on organisaation hyväksymä.

Tutkimukseen osallistuvien näkökulma

- Tekoälyn roolista ja käyttötarkoituksesta on kerrottava tutkimukseen osallistuville ymmärrettävästi ja todenmukaisesti, mahdolliset riskit ja haitat huomioiden (esim. aineistojen yhdistelyn ja uudelleentunnistamisen riskit, vääristymät, yms.).
  - Tutkittaville annettavien tiedotteiden ja materiaalien täydentäminen
  - Aineistonhallinnan ohjeiden täydentäminen
- Pelkkä tietoturvallisen tekoälypalvelun käyttö ei riitä tutkimuseettiseksi suojatoimeksi

Ennakkoarviointia koskevien ohjeiden täydentäminen

Tekoälysuositus ei luo uusia ennakkoarviointikriteerejä eikä itsessään edellytä tekoälyä hyödyntävien tutkimusten ennakkoarviointia. Tarve ennakkoarviointiin arvioidaan edelleen IEEA-ohjeen perusteella.

Tekoäly voi vaikuttaa tutkimuksen riskeihin ja siten kriteerien soveltamiseen:

- Auttavatko AMKien omat ohjeet ja lausuntopyyntölomakkeet/-järjestelmät kuvaamaan tekoälyn käytön ja vaikutukset tutkimusasetelmaan? (esim. laadunvarmistus, osallistujien informointi, riskit)
- Tekoälysuosituksen infolaatikko 4 s. 15 antaa tähän konkreettista jäsennystä

Tekoälysuositus

- Tekoäly ei muuta tutkimuksen tekemisen eettisiä periaatteita
- Suositusta sovelletaan rinnakkain HTK- ja IEEA-ohjeiden kanssa sekä niitä täydentäen
- Suositus koostuu kahdesta osasta:
  - Ensimmäinen osa sanoittaa tekoälyn käyttöä koskevia tutkimuseettisiä periaatteita suhteessa HTK-ohjeeseen
  - Toinen osa kuvaa miten tekoälyä hyödyntäviä tutkimusasetelmia arvioidaan mm. IEEA-ohjeen mukaisessa eettisessä ennakkoarvioinnissa

Lisätietoja:

TENKin verkkosivuilta:

https://tenk.fi/fi/ajankohtaista/uusi-kansallinen-suositus-tukee-tekoalyn-vastuullista-kayttoa-tutkimuksessa

https://tenk.fi/fi/ajankohtaista/uusi-kansallinen-suositus-luontoon-ja-ymparistoon-kohdistuvalle-tutkimukselle

Sähköpostitse tenk@tenk.fi

Kiitos!

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

Petra Falin

petra.falin(at)tenk.fi

Tutkimuseettinen
neuvottelukunta (TENK)

www.tenk.fi